

Háskólar sem undirstaða félagslegs fjölbreytileika

Áhrif breytinga háskólakerfisins

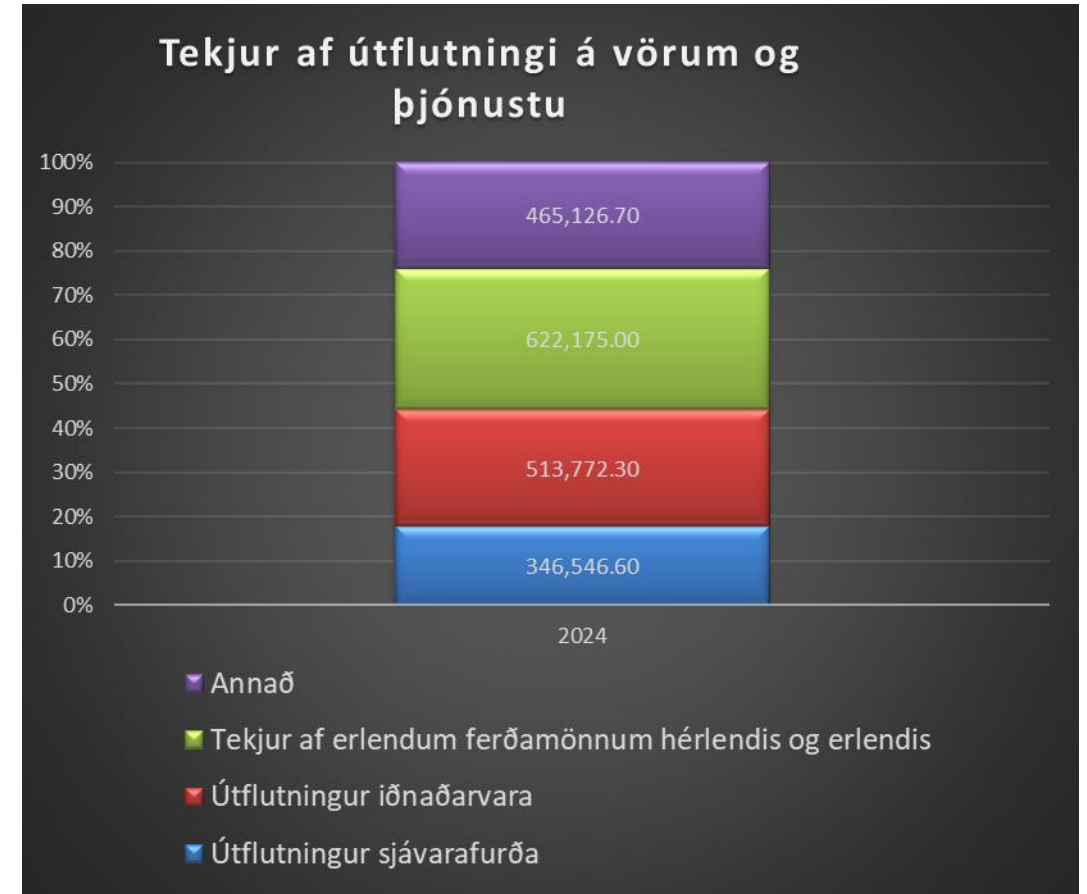
Dr. Eyjólfur Guðmundsson

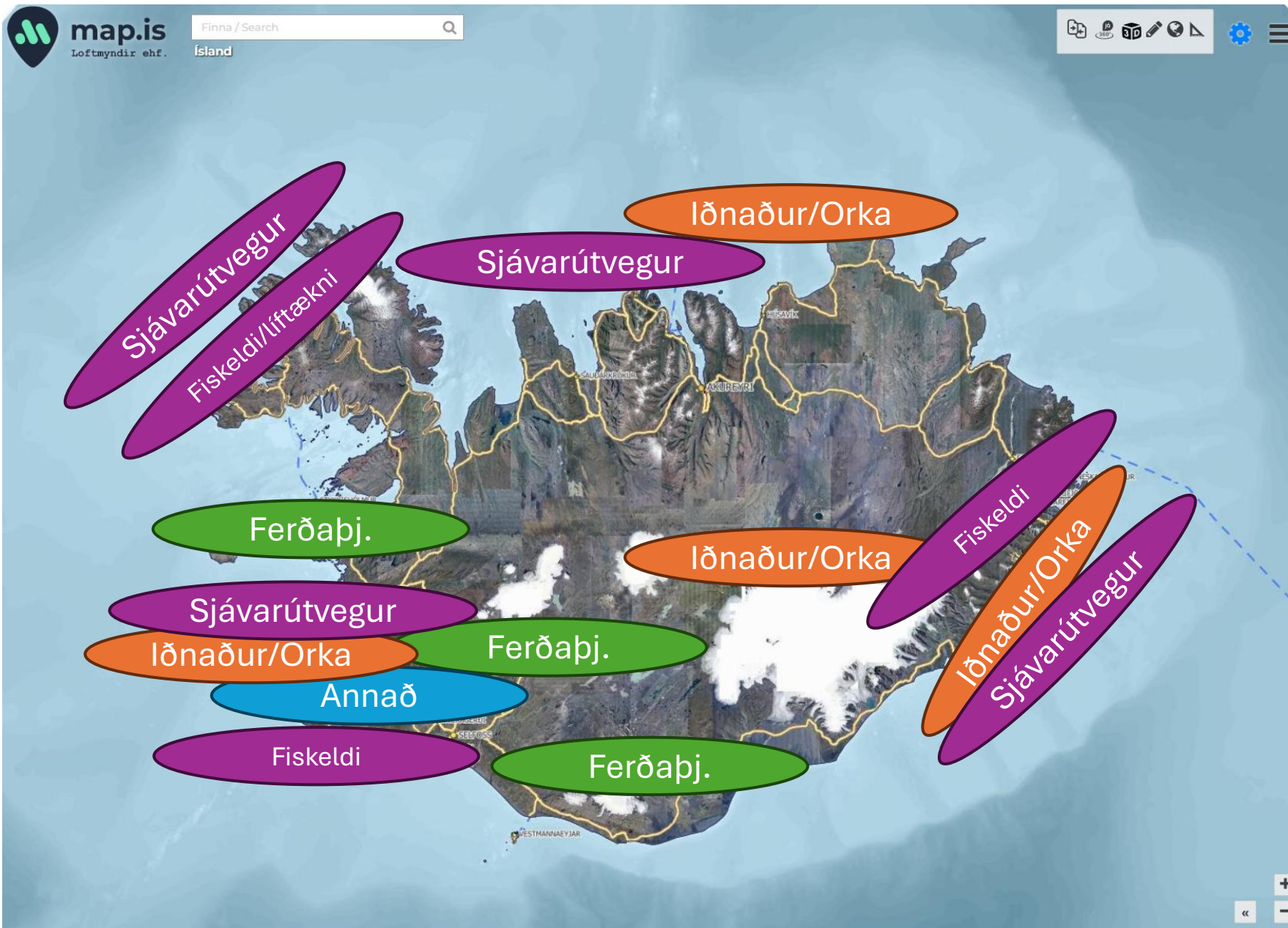
Starfandi deildarforseti og aðstoðarrektor

Landbúnaðarháskóli Íslands

Verðmætasköpun – undirstaða velferðar

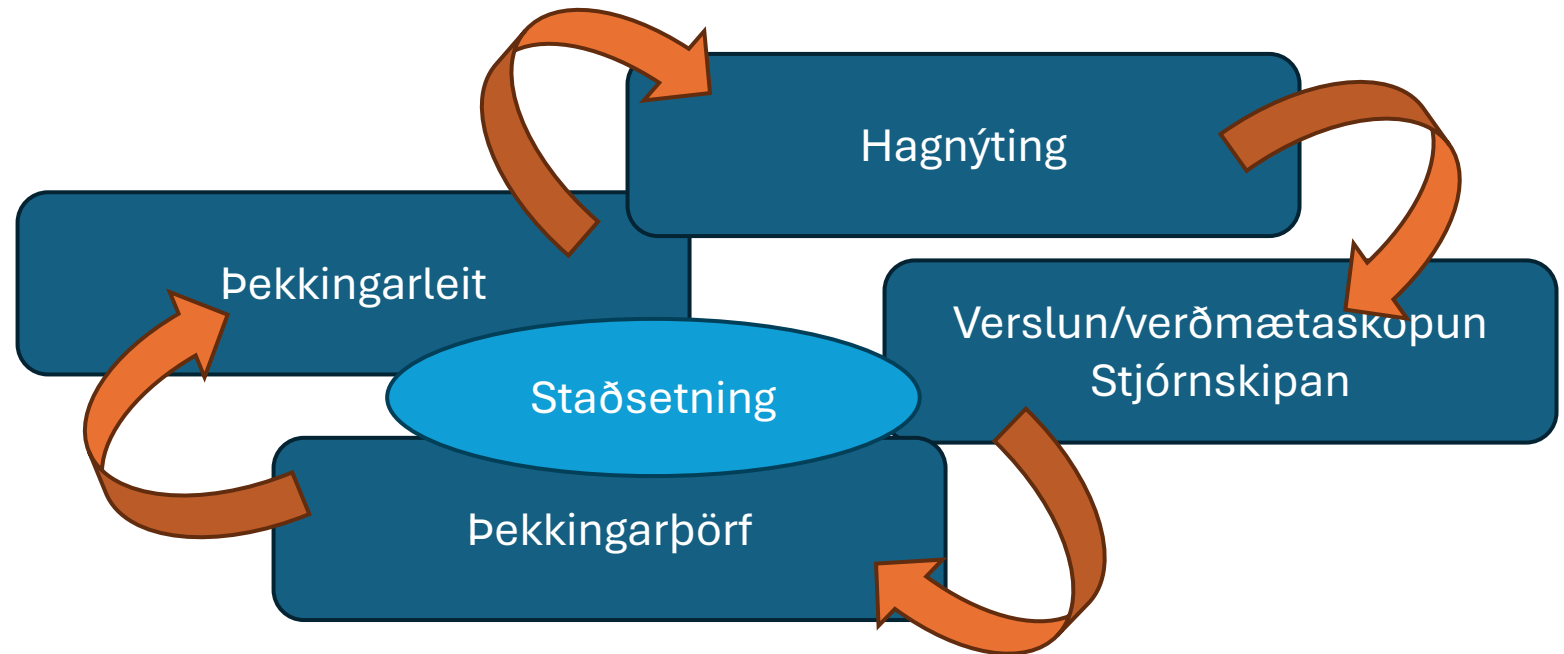
- Fjórar stoðir íslensks samfélags!
 - Sjávarútvegur 18%
 - Iðnaður 26%
 - Ferðaþjónusta 32%
 - Annað 24%
- Grunnurinn er náttúruauðlindir en vöxturinn er í þjónustu!

Háskólar og þróun samfélaga

- Bologna ca. 1088
 - Bráðum þúsund ára þróun með grunninn í lærdómssamfélagi
 - Í dag er UoB Multi-campus stofnun
 - Í stöðugri þróun
- Paris
- Oxford
- Cambridge
- London
- Uppsala
- o.s.frv.

Iðnbyltingin og 20. öldin

- Menntun er lykillinn að velferð og hagsæld
 - Fræðileg menntun
 - Hagnýt menntun
- Rannsóknir verða grunnurinn að hagsæld hins vestræna heims
 - Háskólar kjarninn í þeim rannsóknum og menntun vísindafólks
- Fjölgun ríkisrekinna háskóla/menntastofnanna á norðurlöndum
 - Bergen, Stavanger, Tromsø, Umeå, Luleå, SLU, Aarhus, Roskilde, Jyväskylä, Aalborg, Vaasa, Lapland Aalto, etc...
 - Háskólar dafna þar sem efnahagslíf og stjórnsýsla var fyrir

Dæmi frá Stóra-Bretlandi

- OxCam
 - Innan við 180 þúsund íbúar
- London – meginmiðstöðin
 - Milljóna borg
- St. Andrews
 - Innan við 20 þúsund íbúar
- Glasgow – Edinburgh
 - Meginsvæði með fjölda háskóla
- University of the Higland and the Islands
 - “Fjölkampusastofnun”

Hvernig var þróunin á Íslandi?

- Hólaskóli er elsta menntastofnunin (1106)
 - Skálholt, Bessastaðir, Klaustur
 - Lærði skólinn í Reykjavík (1786)
- Sérhæfðir skólar (19. öld)
 - Landbúnaðarskólar
 - Ólafsdal!
 - Skipstjórnarskóla (Keflvík hin nyrðri!)
 - Kvennaskólar (Laugalandi og í Reykjavík)
- Héraðsskólar/Menntaskólar um víðan völl (20. öldin)
 - Baráttan um að færa menntun nær landsmönnum byrjuð í upphafi 20. aldarinnar

Heimild:

Sýslu- og sóknarlýsingar, Hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873 II Skagafjarðarsýsla, Hóla- og Viðvíkursókn bls.130, 1954.
Hólastaður, Gunnlaugur Björnsson 1957, bls 15

BYGGÐASTOFNUN

BREYTINGAR Á ÍBÚAFJÖLDA SVEITARFÉLAGA OG LANDSHLUTA

1. janúar 1998 til 1. janúar 2025

Upphaf tímabils

1998

Lok tímabils

2025

Veljið tímabil með
listum hér að ofan.

Svæðaskipting

☐ Landshlutar

☒ Sveitarfélög

Landshluti

(All)

Breyting íbúafj.
(á korti)

Landið allt

Íbúafjöldi í upphafi tímabils (1. jan. 1998): 272.381

Íbúafjöldi í lok tímabils (1. jan. 2025): 389.444

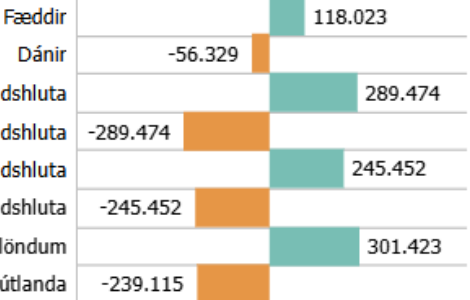
Íbúum fjölgaði um 117.063 (43,0%) á 27 árum,
frá 1.1.1998 til 1.1.2025

Flutningsjöfnuður: 62.308

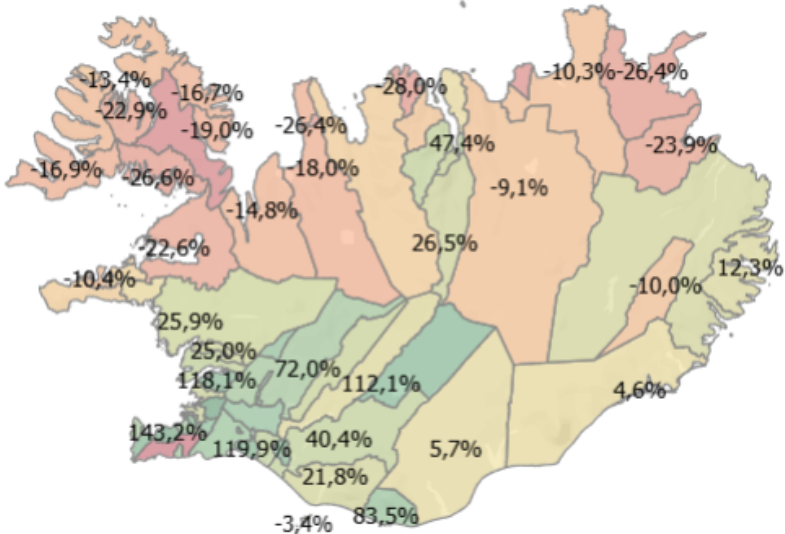
þar af innlendir: 0

þar af við útlönd: 62.308

Fæddir umfram dánar: 61.694

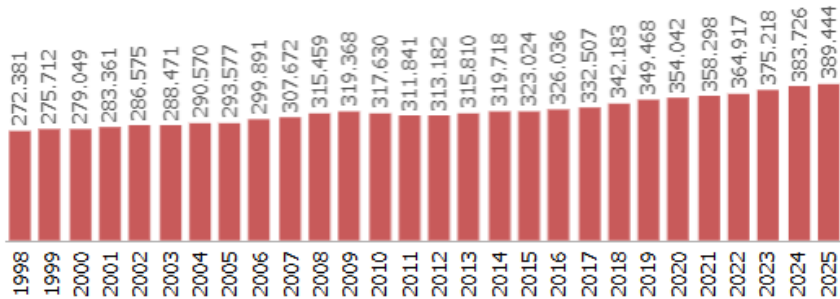

Svæði	Fjöldi upphaf	Fjöldi lok	Breyting	Hlutf. br eyting
Heildin	272.381	389.444	117.063	43,0%
Mosfellsbær	5.246	13.715	8.469	161,4%
Sveitarfélagið Vo..	716	1.741	1.025	143,2%
Sveitarfélagið Árb..	5.486	12.064	6.578	119,9%
Garðabær	9.216	20.116	10.900	118,3%
Kjósarhreppur	138	301	163	118,1%
Reykjanesbær	10.405	22.499	12.094	116,2%
Ísbarnsbær	141	300	159	112,1%

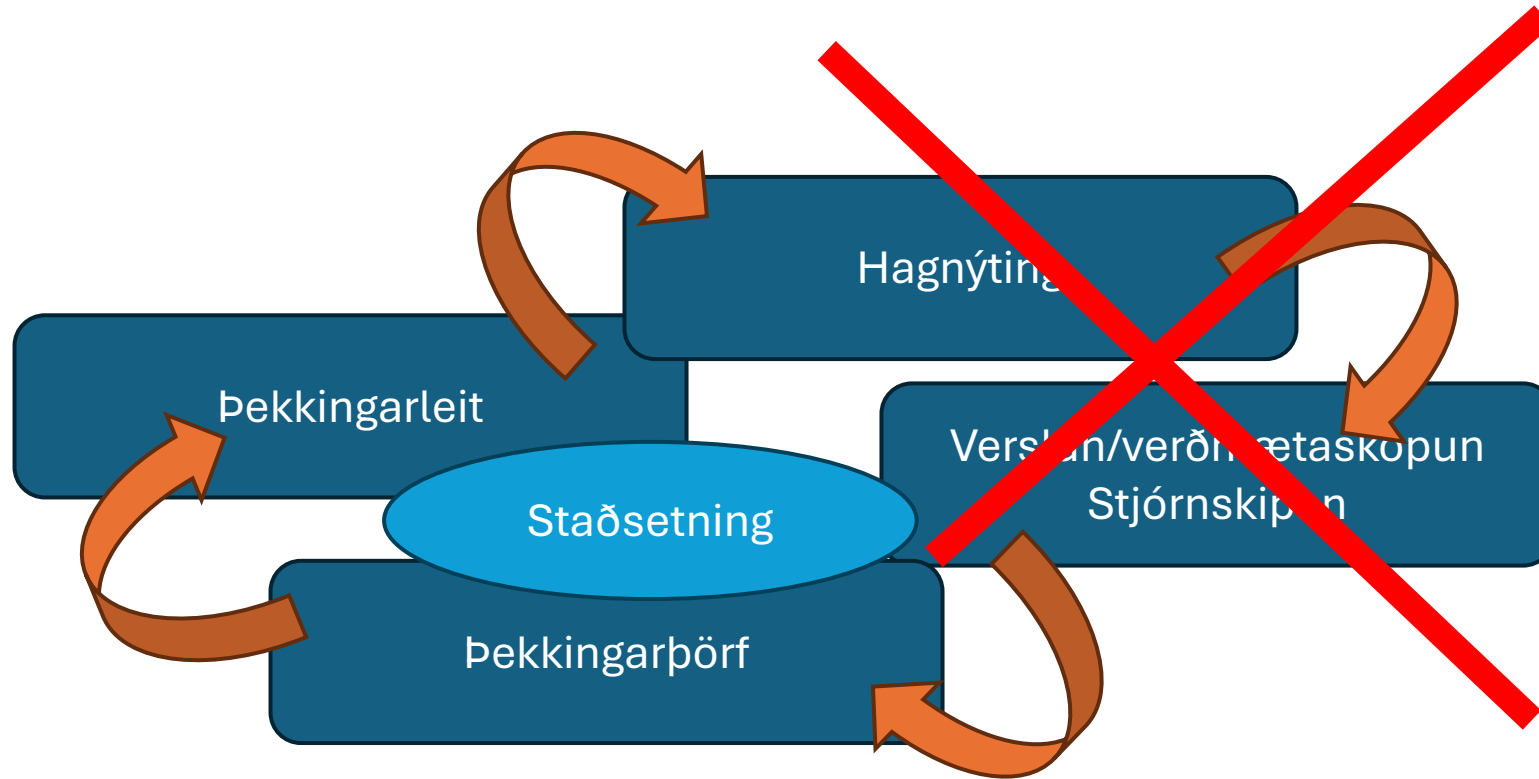

© 2025 Mapbox © OpenStreetMap

Fjöldapróun

... en hvað brást á Íslandi?

Háskólinn á Akureyri

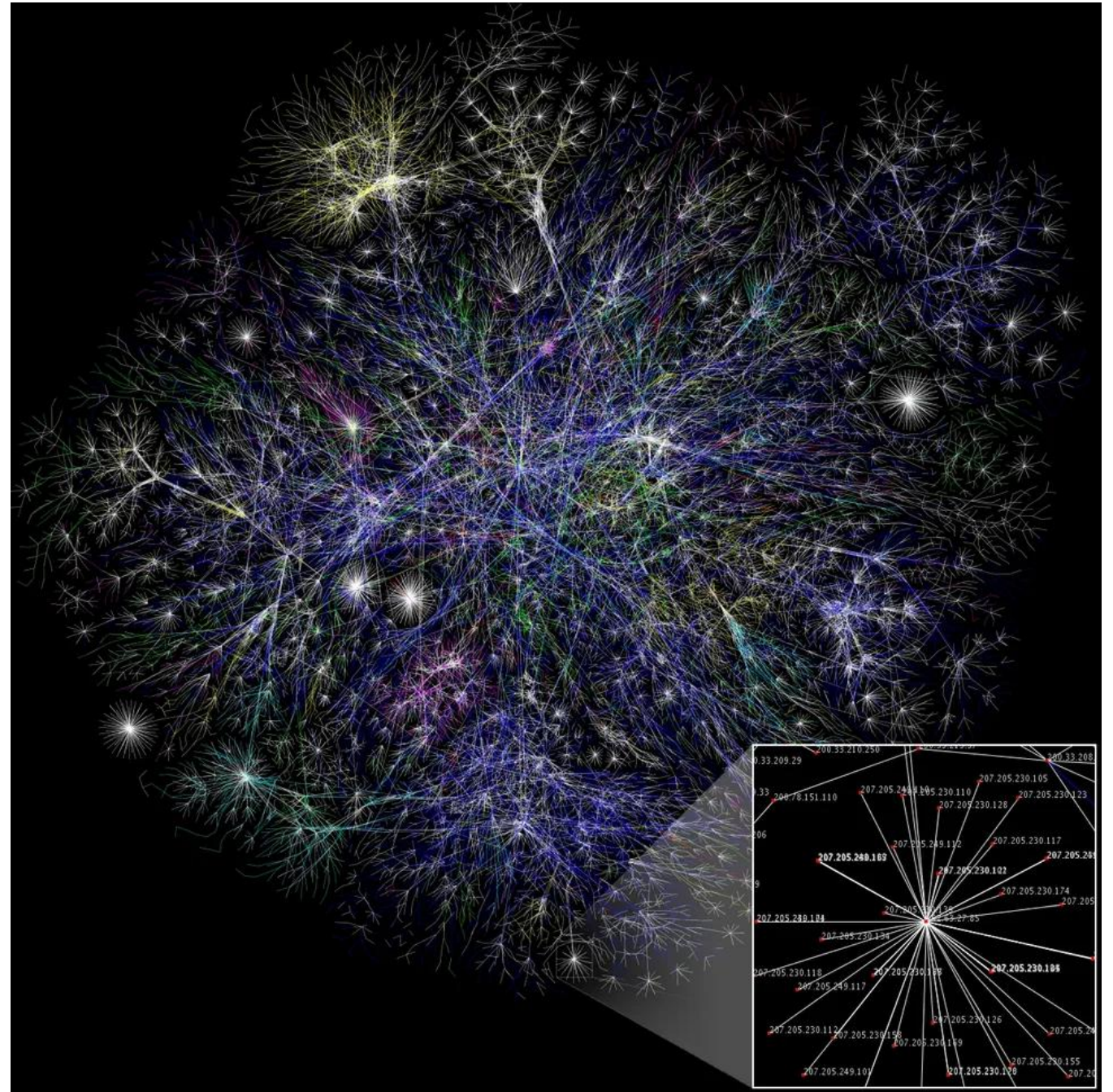

Nauðsynlegt en ekki nægjanlegt skilyrði ...

- Í 20. aldar módelinu eru háskólar nauðsynlegt skilyrði fyrir aukinni velmegun en ekki nægjanlegir, einir og sér
- Verður að vera í stjórnsýslulegu og efnahagslegu samhengi
- En hefur 21. aldar veruleikinn breytt þessari forsendu?
- Eru háskólar sem stofnanir orðin úrelt fyrirbæri?

Internetið!

- Verðmætasköpun
- Tengingar fólks
 - Sérhæfing
- Samskipti/sköpun
- Hagnýting
- ... þeas allt “annað”!

Lærdómssamfélög

- Á netinu er það sama að gerast og í Bologna árið 1088
- 20. aldar háskólakerfið aðlagast hægt, sérstaklega háskólar sem flokkast til “high ranking” á hinum ýmsu mælikvörðum
- Stærsti háskóli Bretlands er Opni Háskólinn.
- Southern New Hampshire University
 - 100 faldaði nemendafjölda sinn frá 2000 til 2025
- Þekkingin, þekkingarleitin og sköpunin ekki lengur bundin við stað!

Hvað mun þá ráða búsetu okkar?

- Dugar ekki lengur að byggja háskóla!
 - Háskóli er ekki hús – Háskóli er hugmynd
 - Ilisimatusarfik (The place where knowledge is pursued)
 - Hér getur “staður” verið “netið”
- Hybrid – living
 - Lægri þéttleiki, vistvæn samfélög
 - Opinber þjónusta (Heilbrigði)
 - Húsnæðisverð
 - Almenn menntun
 - Góðar samgöngur
 - Menning og listir

Bókvitið er í askana látið

- Kerecis – einstakt tækifæri til breytinga!
- Uppbygging frumkvöðlaseturs á Akureyri – Drift EA
- Margvísleg smærri verkefni í tengslum við hin ýmsu þekkingarsetur
- Sala á stafrænni þjónustu og afþreyingu
 - Hugbúnaður og tölvuleikir
- Flokkurinn “Annað”

Þurfum nýjar lausnir

- Við þurfum okkar “Ilisimatusarfik”
- Staður sem býr til þekkingarsamfélag/lærdómssamfélag sem er ekki endilega formleg stofnun eða opinber eining
- Þurfum að sameina vinnu sem á sér stað innan framhaldsskóla, þekkingasetra, háskólasetra og rannsóknar/nýsköpunarsetra í okkar “Ilisimatusarfik”
- ... og það verður erfitt útaf hrepparýg, höfuðborgarblindu, íhaldssemi og almennri hræðslu við breytingar.

Opinber stefna lofar ekki góðu

- Borgarstefna

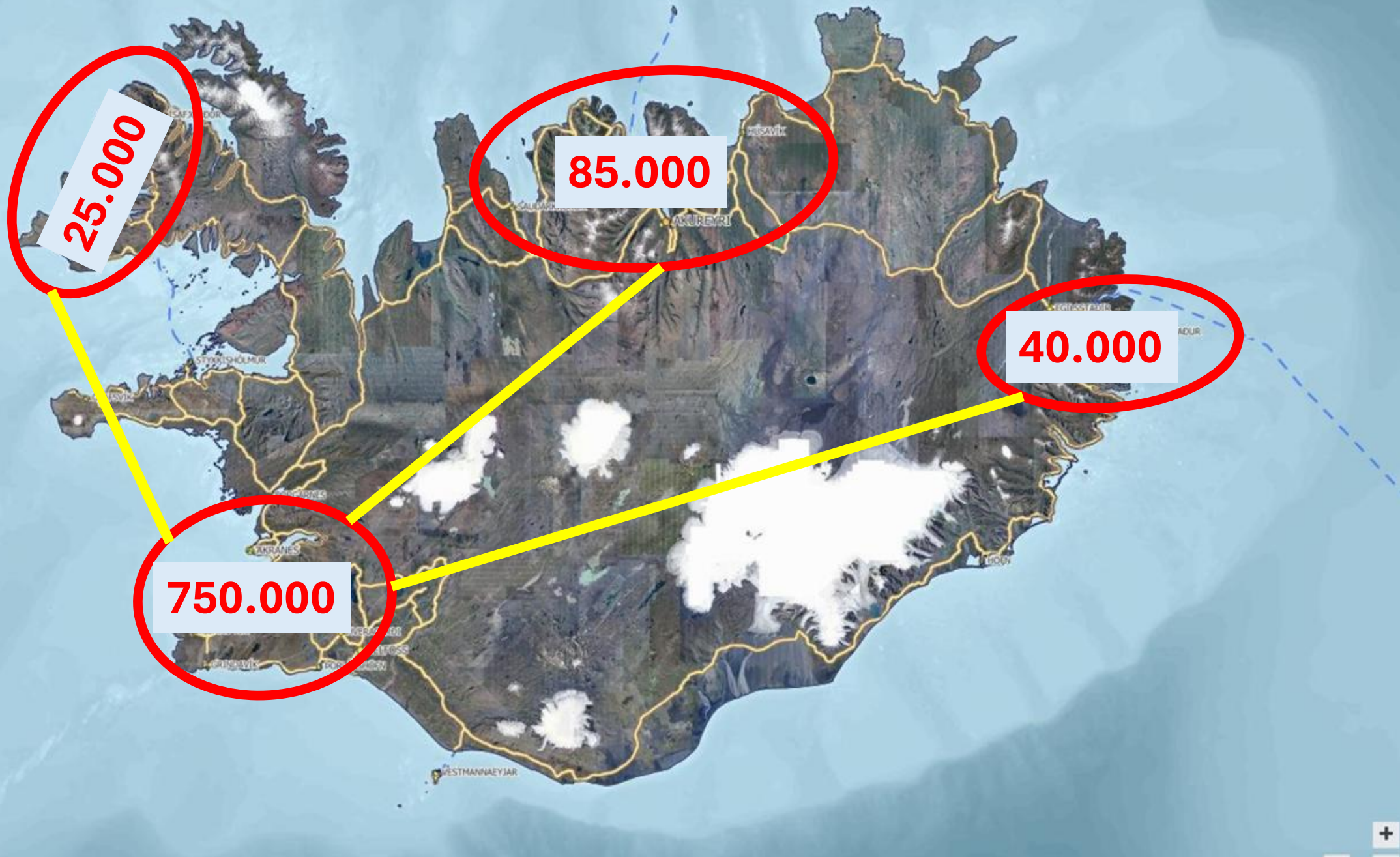
I. FRAMTÍÐARSÝN OG MEGINMARKMIÐ

Borgarstefna stuðli að þróun og eflingu tveggja borgarsvæða á Íslandi, annars vegar með því að styrkja höfuðborgina Reykjavík, höfuðborgarsvæðið og hið virka svæði þess og hins vegar að skilgreina Akureyri sem svæðisborg, efla hana sem slíka, hlutverk hennar og hið virka svæði. Með því verði höfuðborgin viðurkennd sem leiðandi afl og mikilvægi hennar í byggðastefnu stjórnvalda skýrt. Á sama tíma verði sérstaða og hlutverk svæðisborgarinnar viðurkennt ásamt mikilvægi hennar fyrir alþjóðlega samkeppnishæfni landsins og sjálfbæra þróun, búsetu og lífsgæði á Norðurlandi öllu og austur um land.

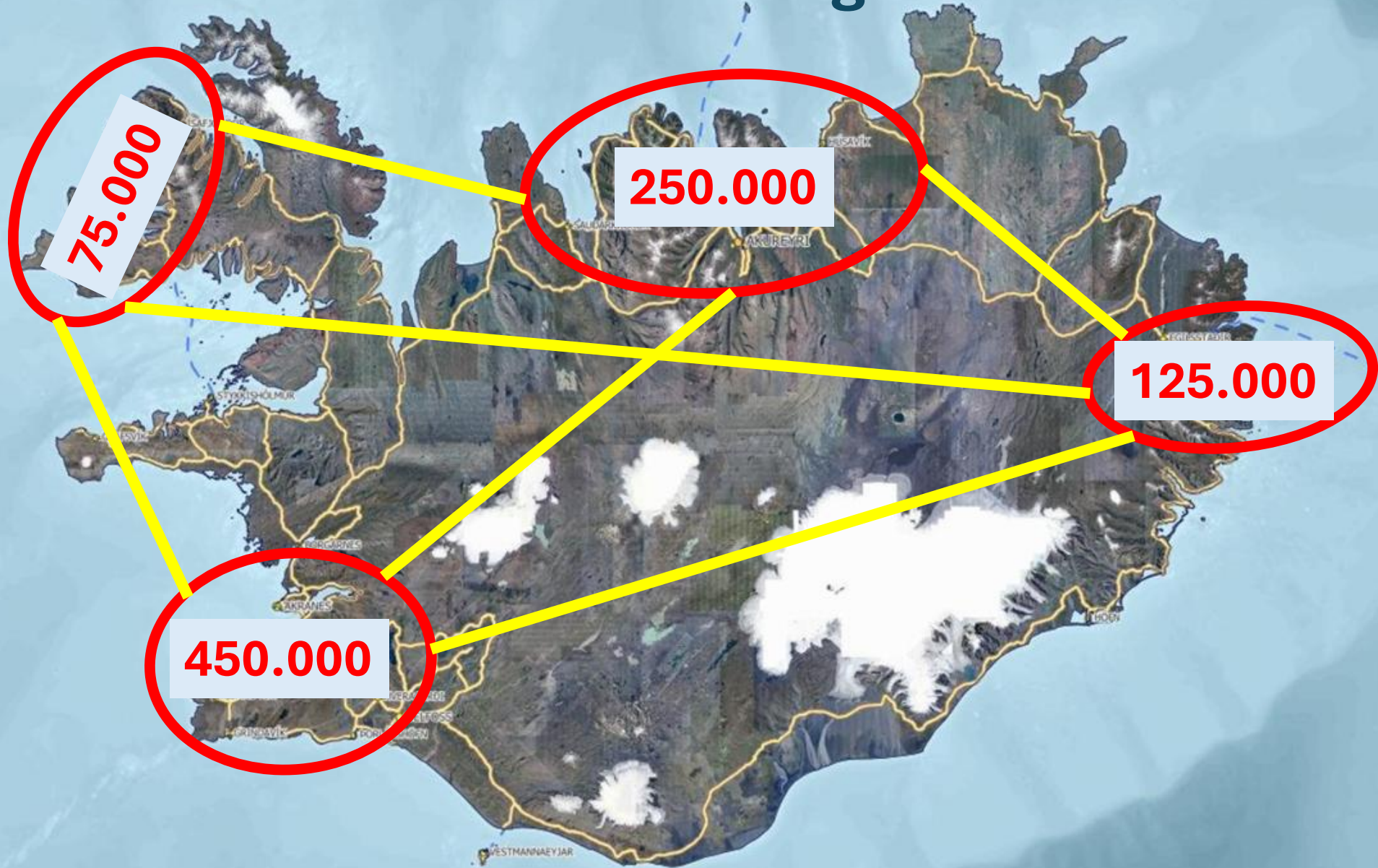
- Breyting á lögum um háskóla

Flaggskipsháskóli leiðir háskólasamstæðu og rektor og háskólaráð þess háskóla fer með stjórn samstæðunnar og þeirra háskóla sem undir hana heyra, í samræmi við 5. og 8. gr. laga þessara og 15. gr. laga um háskóla. Þeir háskólar sem sameinast flaggskipsháskóla kallast aðildarháskólar og bera sama heiti og flaggskipsháskóli auk tilvísunar til staðsetningar eða hlutverks. Við stofnun háskólasamstæðu skulu að lágmarki 5.000 nemendur stunda nám við flaggskipsháskóla.

Árið 2075 verði Íslendingar 900.000

Árið 2075 verði Íslendingar 900.000

Aðgengi að öflugu lærdómssamfélagi verði grunnstoð á hverju borgarsvæði

Ferðapj.

Annaď

lõnaõur/Orka

Ferðapj.

Sjávarútvegur

lõnaõur/Orka

Annaď

Fiskeldi

Ferðapj.

lõnaõur/Orka

Sjávarútvegur

Annað

Ferðapj.

Ferðabj.

Annað

Ónaður/Ork
Sjávarútvegur

Samfélagið þar sem þekking verður til og er hagnýtt fyrir samfélagið